

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι

Εφηβεία: αμφισβήτηση και δημιουργία

Όλοι περνάμε από το δρόμο της, άλλοι με μεγαλύτερη ένταση και φασαρία και άλλοι με μικρότερη. Την ξαναγεύονται πολλοί άνθρωποι μέσα από τα παιδιά τους και ακόμα μέσα από τα εγγόνια τους. Πρόκειται για την εφηβεία, την περίοδο της αμφισβήτησης του κόσμου των άλλων και της δημιουργίας του δικού μας κόσμου, την πιο δυναμική και την πιο άστατη περίοδο της ζωής μας.

Υπάρχει και ένα μέρος των ανθρώπων που τη γεύονται συχνά, είναι οι εκπαιδευτικοί και κυρίως οι εκπαιδευτικοί του Λυκείου. Οι μαθητές / μαθήτριες έρχονται στο Λύκειο παιδιά και φεύγουν νέοι και νέες. Σχεδόν όλη η εκδίπλωση της εφηβείας συμβαίνει σ' αυτό τον κοινωνικό θεσμό. Και η εφηβεία είναι συνδεδεμένη με το πιο αποφασιστικό ίσως βήμα της ζωής τους, αφού σ' αυτό το στάδιο θα δώσουν τις εισαγωγικές εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση που θα καθορίσει εν πολλοίς τη συνολική εκπαιδευτική τους πορεία και μάλλον την επαγγελματική και την κοινωνική εξέλιξή τους. Οι εκπαιδευτικοί ζούνε μαζί με την εφηβεία μεγάλο μέρος της ζωής τους και πρέπει να συμφιλιωθούν μαζί της, να φέρνουν ένα κομμάτι από τη δική τους εφηβεία διαρκώς στην επιφάνεια, για να μπορούν να συμπορευτούν μαζί της μέσα από τις στάσεις και τις συμπεριφορές των μαθητών / μαθητριών. Η διαχείριση της εφηβείας από τους εκπαιδευτικούς είναι σημαντικό μέρος της όλης παιδαγωγικής τους ευθύνης.

Η εφηβεία περιλαμβάνει πυκνά γεγονότα, ρυθμούς πρωτόγνωρους. Το σώμα των παιδιών αναπτύσσεται με επαναστατικούς ρυθμούς, η σκέψη τους επιχειρεί να ανοίξει δρόμους αυτονομίας και απεξάρτησης από το στενό περιβάλλον, οι ορμόνες μετασχηματίζουν σημαντικούς «χυμούς της ζωής», ο συναισθηματικός κόσμος εξέρχεται από την περίοδο της αθωότητας και παράλληλα επιχειρεί να ανοίξει ορμητικά τους δρόμους της σεξουαλικότητας. Ακόμα και τα ίδια τα παιδιά ξαφνιάζονται από τις δραματικές αλλαγές που συμβαίνουν «μπροστά στα μάτια τους» αλλά μακριά από την εξήγηση της σκέψης τους.

Οι παλιότερες γενιές βίωναν την εφηβεία σε πιο απλές συνθήκες. Τα παιδιά λόγω κοινωνικών συνθηκών – και κυρίως λόγω της συμμετοχής τους στις δουλειές της οικογένειας – ωρίμαζαν πιο νωρίς και η εφηβεία ήταν μια σύντομη και σε ύστερη φάση εκδηλούμενη έκφραση της ηλικιακής τους εξέλιξης. Και επιπλέον, το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον ήταν πιο απλό και λιγότερο απαιτητικό. Και μόνο η εμφάνιση της τηλεόρασης αρχικά και του διαδικτύου στη συνέχεια μετασχημάτισαν το πολιτιστικό τοπίο, αρκεί να σκεφτούμε ότι τα ερεθίσματα σεξουαλικού (ή -δυστυχώς- πορνογραφικού) περιεχομένου είναι πλέον φοβερά πολλαπλάσια σήμερα. Και όλο αυτό το εν πολλοίς παρακμιακό σκηνικό αναταράσσει τον κόσμο όχι μόνο των εφήβων αλλά και των παιδιών με επιπτώσεις στη συναισθηματική τους εξέλιξη και στην καλλιέργεια του κόσμου της αγάπης.

Η μεγάλη αντίφαση του ανθρώπου στην εφηβεία είναι ότι δεν αποδέχεται τη σύγκρουση ανάμεσα στους νέους και στους γονείς τους, όταν αυτή η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη και μάλλον αναγκαία. Ο ενήλικας – γονέας δεν αποδέχεται την τόσο εδραιωμένη παραδοχή ότι η αυτονομία του νέου περνάει μέσα από τα μονοπάτια της αντιπαράθεσης με το πιο οικείο

περιβάλλον του, ότι η διαμόρφωση της προσωπικότητάς του και η κατάκτηση της ανεξαρτησίας του θα εδραιωθούν μέσα από τη (συχνά και βίαιη) αποκοπή μέρος των ριζών των εφήβων και ότι στην αμέσως επόμενη φάση της ηλικίας της νεότητας εκεί όχι μόνο θα αποκατασταθούν οι βαθιές σχέσεις αγάπης, αλλά και θα τροφοδοτηθούν με άλλα πιο ενεργά χαρακτηριστικά από την πλευρά των νέων.

Οι γονείς συχνά θέλουν να ξεχνούν και κάποια άλλα στοιχεία: α) Η εκδήλωση της αντιπαράθεσης από την πλευρά των εφήβων δεν συνδέεται με κάποια απομείωση της αγάπης των παιδιών προς το πρόσωπο των γονέων τους. β) Είναι προτιμότερο να εκφραστεί μια έκρηξη εξωστρέφειας των εφήβων ακόμα και προς τα ριζώματά τους (τους γονείς τους) παρά να καθλωθεί η όλη ορμητικότητα και η έκρηξη της αμφισβήτησης στα στενά μονοπάτια της εσωστρέφειας, ακριβώς γιατί εκεί ελλοχεύουν και άλλες αθέατες από τον ορθολογισμό του ανθρώπου δυνάμεις και μπορεί να οδηγήσουν στις γκρίζες εικόνες της κατάθλιψης ή της απομείωσης του αυτοσεβασμού των εφήβων. γ) Η σύγκρουση γονέων και εφήβων είναι διαχρονική, αφορούσε και το παρελθόν, θα αφορά και το μέλλον. Ακόμα και η παραδοσιακή και πολύ αθώα σκηνή συμβουλής / σύγκρουσης «του να πάρουν τα παιδιά το μπουφάν για να μην κρυώσουν» είναι σκηνή που παίζεται από γενιά σε γενιά με φοβερά πανομοιότυπο τρόπο. δ) Η σταθερή και διαχρονική παράμετρος για μια ορθολογική στάση των γονέων απέναντι στην εφηβεία είναι η ενίσχυση της φιλίας των παιδιών, η καλλιέργεια φιλικών σχέσεων και δεσμών που είναι ο καλύτερος σύντροφος γι' αυτό το στάδιο της ζωής των νέων.

Η στάση των γονέων σήμερα στο θέμα της εφηβείας πρέπει να είναι ουσιαστική, να έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο που θα συνεργεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των εφήβων και στην ενίσχυση της αυτονομίας τους και της πνευματικής ανεξαρτησίας τους. Η αγάπη τους δεν πρέπει να γίνεται φόβος ή απόρριψη της εφηβικής κουλτούρας της αμφισβήτησης, γιατί μαζί με την αμφισβήτηση να γεννιέται και κουλτούρα της δημιουργίας και της αυτονομίας. Και ποιος δεν θέλει να αποκτήσει το παιδί του μια μορφή αυτονομίας, που θα το βοηθήσει στη συνέχεια και στην προσπάθεια αυτοπραγμάτωσής του;

Του Νίκου Τσούλια

(Κείμενο ελαφρώς διασκευασμένο)

ΚΕΙΜΕΝΟ II

«Αγαπητέ γονιέ,

Αυτό είναι το γράμμα που εύχομαι να μπορούσα να σου γράψω.

Αυτή τη στιγμή τσακωνόμαστε και αυτόν τον καβγά μας τον χρειάζομαι. Δεν μπορώ να στο εξηγήσω, επειδή δεν έχω τα σωστά λόγια και – αν το έκανα – δεν θα έβγαζε και κανένα νόημα, αλλά τον χρειάζομαι. Πολύ! Χρειάζομαι να σε μισώ τώρα και εσύ να επιβιώσεις από αυτό. Χρειάζομαι αυτόν τον καβγά κι εγώ τον μισώ και εγώ. Δεν έχει σημασία το γιατί τσακωνόμαστε, αν είναι για τα ρούχα, το φαγητό, για το διάβασμα, τους φίλους ή τις σχέσεις μου. Καμία σημασία. Χρειάζομαι αυτόν τον καβγά και τη δική σου απάντηση σε αυτόν.

Σε χρειάζομαι απεγνωσμένα να κρατάς την άλλη άκρη του σχοινού. Να κρατάς γερά όσο εγώ θα καταστρέφω τη δική μου πλευρά. Μέχρι πριν λίγο ήξερα ποιος είμαι, ήξερα ποιος είσαι, ποιοι ήμασταν μαζί. Τώρα, όμως δεν ξέρω. Τώρα ψάχνω για τα όριά μου και καμιά φορά τα βρίσκω, όταν σε πιέζω κι όταν πιέζω όλα όσα ήξερα, μέχρι τα άκρα. Τότε νιώθω, πως υπάρχω για ένα λεπτό, πως αναπνέω για λίγο! Ξέρω, ότι λαχταράς να γίνω και πάλι εκείνο το καλό παιδί που ήξερες. Και το ξέρω αυτό, επειδή και εγώ το ίδιο ψάχνω και καμιά φορά αυτή η αναζήτηση είναι τόσο επώδυνη.

Χρειάζομαι αυτόν τον καβγά. Θέλω να δω, ότι όσο άσχημα ή έντονα και αν είναι τα συναισθήματά μου δεν θα μας καταστρέψουν. Χρειάζομαι την αγάπη σου ακόμα και στα χειρότερα. Ακόμα και όταν φαίνεται πως δεν σε αγαπώ. Θέλω να αγαπάς τον εαυτό σου και εμένα και για τους δυο μας. Ξέρω, ότι το να μην σε αγαπούν και να μην σε συμπαθούν είναι άσχημο. Μην με αφήσεις. Μην με παρατήσεις σε αυτόν τον καβγά, σε αυτόν τον αγώνα.

Αυτός είναι ο καβγάς που θα με διδάξει, ότι οι σκιές μου δεν είναι μεγαλύτερες από την λάμψη μου. Αυτός είναι ο αγώνας που θα με διδάξει, ότι τα άσχημα συναισθήματα δεν δείχνουν το τέλος μιας σχέσης. Αυτός είναι ο καβγάς που θα με διδάξει να ακούω τον εαυτό μου, ακόμα και όταν απογοητεύω τους άλλους.

Και αυτός ο συγκεκριμένος καβγάς θα τελειώσει. Όπως οι καταιγίδες. Και εγώ θα ξεχάσω και εσύ θα ξεχάσεις. Και μετά θα ξανασυμβεί και εγώ θα έχω ανάγκη να κρατάς αυτό το σχοινί ξανά. Και θα το χρειάζομαι για χρόνια ακόμα.

Ξέρω, ότι δεν θα σε ευχαριστήσω ποτέ γι' αυτό ούτε θα σου αναγνωρίσω την προσφορά σου. Πιθανότατα, μάλιστα, να σε κριτικάρω και να σε κατηγορώ για όλη τη σκληρή δουλειά σου. Θα μοιάζει σαν τίποτα από αυτά που κάνεις να μην είναι αρκετό. Κι όμως, βασίζομαι ολοκληρωτικά στην ικανότητά σου να παραμείνεις σε αυτόν τον καβγά. Όσο κι αν φωνάζω όσο κι αν διαφωνώ. Όσο σιωπηλός κι αν μένω, όσο κι αν δυσανασχετώ.

Σε παρακαλώ, κάνε κουράγιο και κράτα την άλλη άκρη του σχοινού. Και να θυμάσαι, ότι κάνεις την πιο σημαντική δουλειά που θα μπορούσε να κάνει κανείς για μένα αυτή τη στιγμή...

Με αγάπη,

Ο έφηβός σου»

Πηγή: lovewhatmatters.com

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ

Ο γκεμιστής

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Το ποίημα “Ο γκεμιστής” γράφηκε το 1907 και ο Κωστής Παλαμάς (1859-1943) το αφιέρωσε στον Ίωνα Δραγούμη.

Ακούστε. Εγώ είμαι ο γκρεμιστής, γιατί είμ' εγώ κι ο κτίστης,
ο διαλεχτός της άρνησης κι ο ακριβογιός της πίστης.
Και θέλει και το γκρέμισμα νου και καρδιά και χέρι.
Στου μίσους τα μεσάνυχτα τρέμει ενός πόθου αστέρι.

Κι αν είμαι της νυχτιάς βλαστός, του χαλασμού πατέρας,
πάντα κοιτάζω προς το φως το απόμακρο της μέρας.
εγώ ο σεισμός ο αλύπητος, εγώ κι ο ανοιχτομάτης·
του μακρεμένου αγναντευτής, κι ο κλέφτης κι ο απελάτης

και με το καριοφίλι μου και με τ' απελατίκι
την πολιτεία την κάνω ερμιά, γη χέρσα το χωράφι.
Κάλλιο φυτρώστε, αγκριαγκαθιές, και κάλλιο ουρλιάστε, λύκοι,
κάλλιο φουσκώστε, ποταμοί και κάλλιο ανοίχτε τάφοι,

και, δυναμίτη, βρόντηξε και σιγοστάλαξε αίμα,
παρά σε πύργους άρχοντας και σε ναούς το Ψέμα.
Των πρωτογέννητων καιρών η πλάση με τ' αγρίμια
ξανάρχεται. Καλώς να ρθή. Γκρεμίζω την ασκήμια.

Είμ' ένα ανήμπορο παιδί που σκλαβωμένο το 'χει
το δείλιασμα κι όλο ρωτά και μήτε ναι μήτε όχι
δεν του αποκρίνεται κανείς, και πάει κι όλο προσμένει
το λόγο που δεν έρχεται, και μια ντροπή το δένει

Μα το τσεκούρι μοναχά στο χέρι σαν κρατήσω,
και το τσεκούρι μου ψυχή μ' ένα θυμό περισσότερο.
Τάχα ποιός μάγος, ποιό στοιχείο του δούλεψε τ' ασάλι
και νιώθω φλόγα την καρδιά και βράχο το κεφάλι,

και θέλω να τραβήξω εμπρός και πλατωσιές ν' ανοίξω,
και μ' ένα Ναι να τιναχτώ, μ' ένα Όχι να βροντήξω;
Καβάλα στο νοητάκι μου, δεν τρέμω σας όποιοι είστε
γρικάω, βγαίνει από μέσα του μια προσταγή: Γκρεμίστε!

Δειλοί και κρυφοί στίχοι, 1928

απελάτης= βυζαντινός φρουρός των συνόρων – ζωοκλέφτης.
νοητάκι= μαγικό άλογο με υπερφυσικές ικανότητες
ακρεμένου= ξενιτεμένου
απελατίκι= επιδρομή
πλατωσιές= πλατώματα, πλατύ άνοιγμα, ξέφωτο
γρικάω= ακούω
ΘΕΜΑ Α

Να παρουσιάσετε συνοπτικά τις απόψεις του συγγραφέα του πρώτου κειμένου σχετικά με τα χαρακτηριστικά και την κρισιμότητα της εφηβικής ηλικίας. (60-80 λέξεις)

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

1. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του πρώτου κειμένου; (Σ ή Λ). Να τις επαληθεύσετε ή διαψεύσετε, με βάση το κείμενο, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος. Να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο Ι.

1. Η εφηβεία είναι η πιο δυναμική και πιο άστατη περίοδο της ζωής μας.
 2. Οι εκπαιδευτικοί, για να μπορούν να συμπορευτούν και να διαχειριστούν την εφηβεία των μαθητών τους, δεν πρέπει να ανακαλούν τα δικά τους εφηβικά χρόνια.
 3. Τα παιδιά που βιώνουν την εφηβεία δέχονται φυσιολογικά τις αλλαγές που τους συμβαίνουν.
 4. Η εμφάνιση της τηλεόρασης αρχικά και του διαδικτύου στη συνέχεια μετασχηματίζοντας το πολιτιστικό τοπίο κάνουν τη βίωση της εφηβείας από τους σύγχρονους νέους πιο ομαλή.
 5. Ο ενήλικας – γονέας δεν αποδέχεται τη σύγκρουση ανάμεσα στους νέους και στους γονείς τους από φόβο ότι θα χαθεί η μεταξύ τους αγάπη.
- (Μονάδες 15)

2. α) Να παρουσιάσετε την οργάνωση του επιχειρήματος στην 4η παράγραφο του πρώτου κειμένου (παραγωγή ή επαγωγή και τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου) :

«Οι παλιότερες γενιές βίωναν την εφηβεία σε πιο απλές συνθήκες... και στην καλλιέργεια του κόσμου της αγάπης».

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο 1 δύο παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας και δύο κυριολεκτικής

(Μονάδες 10)

β) Τι πετυχαίνει ο συντάκτης του κειμένου Ι με τη χρήση του ερωτήματος στην τελευταία παράγραφο ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη;

(Μονάδες 5)

3. Αν ο σκοπός του συγγραφέα του κειμένου ΙΙ είναι να ευαισθητοποιήσει τον/την αναγνώστη/τρια του, πώς το επιτυγχάνει; Για την απάντησή σας να παρατηρήσετε α) την επιλογή του κειμενικού είδους και β) τις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα. [Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, να αναφέρετε πέντε (5) στοιχεία-παραδείγματα από το κείμενο, 2 στοιχεία για το σκέλος α) της ερώτησης και 3 στοιχεία για το σκέλος β)].

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Γ

Να σχολιάσετε εκείνο το θέμα, από όσα θέτει το ποιητικό κείμενο III, που κρίνετε πιο σημαντικό. Τεκμηριώστε τη θέση σας. (150-200λ)

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Είδος κειμένου: Άρθρο

Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια

Μέσο: περιοδικό του σχολείου

Όριο λέξεων: 300- 350 λέξεις

Στα κείμενα I και II παρουσιάζονται κάποιοι προβληματισμοί σχετικά με τις σχέσεις και τις συγκρούσεις των εφήβων με τους γονείς τους. Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες (π.χ. επιχειρήματα, ιδέες κ.ά.) από τα κείμενα I και II να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με τα αίτια των συγκρουσιακών σχέσεων ανάμεσα στους γονείς και τους εφήβους και τις προϋποθέσεις καλλιέργειας σχέσεων αγάπης και κατανόησης στα πλαίσια της οικογένειας.

(Μονάδες 30)